

KLASĖS DRAUGAS ARNAS DINEIKA

Kada pirmą kartą sutikau Arną Dineiką šiandien nebeprisimenu. Ar pas jo senelius Rimkūnų kaime, kai jo šeima atostogauti atvažiuodavo iš Kauno. Rimkūnų dvare buvo mūsų apylinkės pradžios mokykla. Arno senelė Elzė Dineikienė buvo mūsų tolimesnė giminaitė, bendrapavardė, geriausia apylinkėje pribuvėja. Tuos mokslus ėjusi net Rygoje. Ji ir mus su seserimi Nijole sakė krepšiu ištraukusi iš savo didelio tvenkinio. Be to mūsų šeimos bendravo. Arno senelė ir mano mama labai sutarė visais gyvenimo klausimais, buvo apylinkėje šviesesnės, nes viena jaunystę praleido dideliame mieste, išaugino ir išmokė sūnūs Karolį ir Viktorą, o kita buvo buvusi mokytoja.

Gerai tik atsimenu kaip pirmaisiais vokiečių okupacijos metais, 1941 m. rudenį, Karolio Dineikos šeimai dėl politinių ir ekonominių aplinkybių iš Kauno pervaziavus į Rimkūnus, vėliau tėvui ir motinai ėmus mokytojauti ir gyventi Linkuvoje, susitikome su Arnu Linkuvos gimnazijoje, III c klasėje. Klasė buvo nedidelė, mišri, 12 mergaičių ir 12 berniukų. Kitos dvi trečiosios a ir b klasės buvo atskiros berniukų ir mergaičių. Buvome paaugliai, kiek padykę mokiniai, kartais iškrėsdavome savo mokytojams netikėtų nemalonumų: pabėgdavome iš pamokų arba po ilgosios pertraukos pavėluodavome į jas sugrįžti iš greta esančių vadinamųjų Kalnelių, medžiais apaugusių buvusių žvyrduobių. Iškrėsdavom ir kitokių dalykų, pavyzdžiui, išmušdavom mokytojo kėdėje į paviršių vinį, kad sugadintume jo gražų kostiumą. Vėliau supratę savo poelgį atsiprašydavome. Tačiau aplamai klasė buvo gana vieninga ir darni. Turėjome gerą auklėtoją vienuolę, dailininkę, paišybos mokytoją Teodorą Kriauciūnaite.

Iš tų metų išliko ryškiausias atsiminimas kaip Arnas mokė mane boksuotis. Kartą per ilgąją pertrauką, jis sulaukė mane koridoriaus gale ir sako: „Aldona, pasiboksuokime“. Aš apie bokso nieko neišmaniau. Nieko boksuojantis nebuvau mačiusi. Tik laikraščiuose buvau kiek skaičiusi. Be to pasakojo tėvas, kuris buvo matęs bokso varžybas Amerikoje, apie JAV lietuvio Juozo Šarkio laimėjimus bei pasaulinį jo garsą. Dabar Arnas atsistojo į koridoriaus kampą. Suspaudė rankas į kumščius, alkūnes priglaudė prie šono. Liepė tą pat padaryti man ir laikydamas vieną į kumštį sugniaužtą ranką aukščiau, kitą žemiau, nusitaikė man į krūtinę ir pilvą. Aš buvau metais vyresnė ir kaip mergaitė ryškiai aukštesnė. Todėl mano pozoje atsidūrė jo galva. Gavau kumščiu į krūtinę, antras siekė pilvo, bet aš mušti savo draugui į galvą nedrįsau. Truputį pasikumščiaavome kumštis į kumštį. Prie mūsų ėmė rinktis žioplių mokinukų būrelis, manydami, kad mes susimušėm ir patarinėti ką toliau daryti. Tada aš pareiškiau savo bokso mokytojui, kad kiek man žinoma boksuojasi tik vyrai, o moterys ne. Apsisukau ir nuėjau. Tuo mano bokso pamoka baigėsi.

Nebuvo Arnas nei mano šokio partneris, kai fizinio lavinimo mokytojai Karolis Dineika ir Evelina Vaitiekūnienė mokė šokti mus per pamokas klasikinius ir tuo metu populiarius šokius. Nebuvau jo partnerė ir tautinių šokių ratelyje. Ja būdavo vienodo ūgio su partneriu Benedikta Kadytė. Nešokdindavo jis manęs ir vakarėliuose, nes nelabai juose ir reikšdavosi, ne visada ateidavo. Labiau mėgo su draugais pažaisti šaškėmis ar šachmatais kurio nors namuose, o vasarą gimnazijos sporto aikštelėse krepšinį ar tinklinį, pasivaikščioti gamtoje.

Mūsų trečiąją c dar baigiantis mokslo metams panaikino. Berniukus perkėlė į a, o mergaites į b klasę. Tik sugrįžus 1944 m. vasarą Raudonajai Armijai ir okupavus Šiaurės Rytų Lietuvos dalį bolševikams, naujais mokslo metais, mūsų berniukų ir mergaičių klasės vėl buvo sujungtos. Susirinkome, po visų fronto, jaunimo mobilizacijos į sovietinę armiją, pasitraukimo iš gimtinės tragedijų vos viena 30 mokinių siekianti klasė. Dvi eilės mergaičių ir tik viena eilė berniukų. Gyvenome senomis patriotinėmis nuotakomis, nors iš mūsų klasės atsirado ir pirmųjų komjaunimo vadovių. Ir ne tik gimnazijoje, bet ir miestelyje, valsčiaus mastu.

Klasės draugas Arnas Dineika, nors ir buvo gimnazijos direktoriaus pavaduotojo, tada vadinamo inspektoriumi, sūnus, bet nesistengė pirmauti, savo pranašumo demonstruoti prieš kitus, ar rinkti neužtarnautus pažymius. Jis mokėsi gerai, klasėje laikėsi kukliai, nebuvo tarpe

vadovaujančiųjų, draugavo su mano pusbroliu Vytautu Gaigalu. Kiek žinau iš savo pusbrolio dienoraščio, jie ginčydavosi su juo kultūros ir politikos klausimais, aptardavo skaitomą literatūrą, pasidalindavo savo jaunatviškais širdies virpėsiais. Taigi buvo kiek uždaro būdo. Ištikimas savo draugams ir, šių dienų terminologija, „kietas bičas“. Na o aš pasakyčiau, kad kuklus, bet savo klasės patriotas ir ne plepys ten, kur nereikia plepėti. O tai paremti faktais pasitarnautų toks įvykis.

1945 m., dar nesibaigus vokiečių – rusų karui, mūsų klasės iniciatorės ir vadovės, geriausiai organizuota ir sucementavusi grandis, vadinamųjų „geležinių“ ketvertukas, (O. Bilevičiūtė, F. Gelažiūtė, B. Kadytė ir E. Šidlauskaitė) sugalvojo atžymėti Lietuvos Respublikos nepriklausomybės dieną – Vasario 16. Nutarė paminėti jos 27 metines. Benedikta Kadytė atnešė į klasę visų pagamintų trispalvių tautinių kaspinėlių perrištų juoda gedulo juostele. Juos prisisegė kiekvienas moksleivis. Klasės priekyje dar kabojusius Vytauto ir Žemaitės portretus moksleivės perrišo tautine juosta. Ant užpakalinės sienos kabojusį ir lašiniais išterliotą J. Stalino portretą apgrėžė į sieną, kad jam mūsų šventės nereikėtų matyti. Be to B. Kadytė pasakė keletą tai progai pritaikytų žodžių. Ar ką klasė dainavo, nebepprisimenu, bet visa gimnazija iš karto apie 7 klasėje atšvęstą Vasario 16 –ąją iš karto sužinojo. Išsigando auklėtojas J. Avižonis, gimnazijos vadovai B. Bučinskas ir K. Dineika. Kiti mokytojai, nors ir buvo išsigandę, džiūgavo dėl mūsų klasės patriotinio poelgio ir vieningos bei tvirtos laikysenos per tardymą.

Mus uždarė klasėje ir joje išlaikė dvi dienas. Tardė saugumiečiai, kartu klasėje pasisodinę mokyklos direktorių ir auklėtoją. Tardė norėdami sužinoti šventės iniciatorius klasėje visus kartu, o kai nieko nepešė, kvietėsi po vieną į mokyklos raštinę. Tačiau ir ten neišgavo organizatorių pavardžių. Niekas iš moksleivių, tame tarpe ir inspektoriaus sūnus Arnas Dineika, neprasitarė ne tik tardymo komisijai, bet matyt, ir savo tėvui. Atsimenu tokį vaizdelį. Mūsų klasės durų viršus buvo stiklinis, o priešingoje klasei pusėje buvo laiptai į pastogę. Žiūriu ir matau, kad ant tų laiptų sėdi inspektorius K. Dineika ir stebi mūsų klasę per tą durų viršaus stiklą. Suprantu jaudinasi už sūnų ir visą mūsų klasę. Neišgavo tardytojai per dvi mūsų arešto ir tardymo dienas iniciatorių pavardžių. Prisipažino, pažadėjus tardytojams, kad bus nubausta elgesio sumažinimu, bet tai nebus įrašyta į pažymių knygelę, valsčiaus viršaičio dukra Birutė Jociūtė. Ji nebijojo prisipažinti ir pasekė K. Binkio „Atžalyno“ personažu Vincu, nes tėvas buvo komunistas ir valsčiaus galva, (nors kitais mokslo metais šeima Linkuvą paliko). Paslaptis kurią mažame miestelyje žino 30 žmonių neilgai išliko paslaptimi. B. Kadytei, baigus gimnaziją, komjaunimo sekretorė nedavė charakteristikos ir ji negalėjo tais mokslo metais stoti į aukštąją mokyklą. Nukentėjo ir mokyklos vadovybė. Arno tėvas Karolis Dineika buvo suimtas ir įkalintas Šiaulių, vėliau Kauno kalėjime. Nuo lagerio Rusijos šiaurėje išgelbėjo atsitiktinumas. Tarp tų, nuo kurių priklausė jo likimas, buvo K. Dineikos mokinys ir kolega dirbant Vilniuje pirmosios sovietų okupacijos metais. Šeima atsidūrė ant senelės ir motinos rankų... B. Bučinskas ir J. Avižonis tuoj pasitraukė, o gal buvo „pastūmėti“ išeiti iš Linkuvos gimnazijos. Pirmasis išvažiavo į Kauną, o antrasis į savo gimtąjį Pasvalį, kur Avižonių šeima turėjo aukštą autoritetą

Iš šių mano paminėtų poros faktų matome, kad Antrojo pasaulinio karo ir dviejų Lietuvos okupacijų metais, 1941 – 1945 metais, mokėsis Linkuvos gimnazijoje mūsų klasės draugas Arnas Dineika buvo kuklus, geras mokinys, puikus ir ištikimas savojo klasės kolektyvo narys, gimtojo krašto patriotas. Toks jis liko per mūsų klasės ir gimnazijos jubiliejus – nelabai šnekus, nesigiriantis savo pasiekimais architektūros ir statybos srityse, vadovaująčiojo pareigomis ir darbu Vilniaus Gedimino technikos universitete. Nesišalinantis savo ankstesniųjų draugų, kurių pasiekimai gyvenime nebuvo tokie solidūs, mėgstantis daugiau klausytis kitų, negu kalbėti pats, nerodantis iniciatyvos, bet netrukdamas kitiems ją rodyti, o esant galimybei pasišovęs visada padėti.